

Mensen tussen de 30 en 40 jaar hebben op zich nog best belangstelling voor de kerk, blijkt uit onderzoek van PKN.
foto Roos Koole/ANP

te krampachtig over doen. Zolang de boodschap maar overeind blijft. Dan komt er vanzelf iets nieuws.”

Sake Stoppels, universitair docent praktische theologie aan de Vrije Universiteit, vindt dat te gemakkelijk. „Er moeten plekken blijven waar een religie wordt beoefend, anders verdwijnt ze. Zonder gemeenschap is er uiteindelijk ook geen boodschap”, stelt Stoppels. Mede daarom vindt hij de pioniersplekken ‘heel zinvol’. Stoppels zegt dat de kerk zichzelf ermee een spiegel voorhoudt: „De gemeenten van de PKN zijn er al zo lang, dat ze hun bestaan voor vanzelfsprekend hielden. Waar zouden ze zich druk om maken? Maar met het inrichten van de pioniersplekken wordt de PKN gedwongen zich te realiseren wat ze nu eigenlijk nog beoogt.”

Om het de pioniersplekken niet te lastig te maken, zitten ze minder vastgezitterd in een kerkorde. Ze zijn vrijer in hun doen en laten, informeler ook. Op die manier is de drempel voor belangstellenden lager, hoopt de PKN. Sommigen vrezen dat in die ‘losheid’ ook een gevaar schuilt: pioniersplekken zouden kunnen verworden tot sektarische clubjes die zich scharen rond een charismatische leider. Dat loopt niet altijd even goed af. Stoppels erkent het risico: „Pioniers zijn per definitie eigenzinnig en dat is ook noodzakelijk, anders speel je niets klaar.” Niettemin denkt de wetenschapper dat het wel zal loslopen. Hij heeft nog niet gehoord van ‘eigenheimpers die hun eigen gang gaan’. „De

PKN heeft een florerende overlegcultuur met de pioniersplekken en er bestaat veel feedback over en weer.”

In de oude kerk van Jorwerd komt sinds eind oktober iedere woensdagavond een clubje mensen van wisselende samenstelling bijeen. Ze lezen uit de Bijbel, zingen liederen met elkaar en mediteren, onder het motto *stilte, bezinning, verbinding*. De pioniersplek Nijkleaster (‘nieuw klooster’) is een initiatief van dominee Hinne Wagenaar in samenwerking met zijn gemeente Westerwelt en de PKN. Stap voor stap moet het leiden tot de totstandkoming van een protestants klooster, een retrouitcentrum waar mensen kunnen verblijven, om rust te vinden en op adem te komen. Het gastenverblijf moet nog worden gebouwd. „Hopelijk komen er in andere PKN-gemeenten ook dit soort projecten van de grond en verspreidt Nijkleaster zich als een oolvlek over Nederland”, mijmert Wagenaar na afloop van de korte dienst.

Vast onderdeel van de woensdagavondbijeenkomsten is een wandeling (de ‘kuier’). Een kluitje van zo’n tien belangstellenden legt deze ijskoude ochtend de ongeveer 6 kilometer door de besneeuwde weilanden rond Jorwerd af. Het eerste deel zwijgend. Dan houdt de groep stil en geeft Wagenaar een opdracht. Even daarvoor in de kerk heeft hij uit Matteüs 4 voorgelezen, de verzoeking van Christus door de duivel in de woestijn. „Welke verleidingen spelen jullie parten? Geld? Macht? Roem? Denk daar eens

“**Er moeten plekken blijven waar een religie wordt beoefend, anders verdwijnt ze. Zonder gemeenschap is er uiteindelijk ook geen boodschap**

over na”, zegt de predikant tegen de wandelaars. Zwijgend zet het clubje zich weer in beweging. Pas het laatste stuk van het pad mag er weer worden gesproken en kan ieder zijn bevindingen onderling delen. Het hoeft niet. Niets is hier verplicht.

Een bekend gezicht van Nijkleaster is dat van Henk Kroes, oud-voorzitter van de Vereniging de Friesche Elfsteden. Hij heeft nu de hamer in handen van de stichting achter het klooster. Al wandelend vertelt Kroes. „Mensen zijn zoekende, Nijkleaster wil hen iets aanreiken. En nee, het gaat niet om zieltjes winnen.”

Willem en Jacqueline Feijten wonen vlakbij Nijkleaster. De vijftigers hebben veel gereisd. „Ik heb daardoor geflirt met veel religies, maar kwam uiteindelijk toch weer uit bij het christendom. Al wilde ik dat helemaal niet. Maar Nijkleaster biedt mij een manier van geloven waar ik blij van word. Zonder dogma’s en regels”, verklaart Jacqueline haar komst naar Jorwerd. „Ik ben altijd aan het rennen, wil altijd iets nieuws”, vult Willem zijn echtgenote aan. „Het één is nog niet af of het volgende begint alweer. Maar de samenzang hier, de herhaling ervan, werkt als een mantra. Het maakt me rustig.”

Moderne tijden kunnen niet zonder internet en dus opent de PKN ook daar het offensief. Komende zomer gaat Mijnkerk.nl van start: een virtuele pioniersplek, bestaande uit een internetpastor, een webredacteur en een communitymanager die de socia-

le media in de gaten houdt. Via Twitter en Facebook zullen geïnteresseerden de digitale kerk worden ingelokt om zo in gesprek te komen met elkaar. Het initiatief mikt op mensen die ooit wel bij een kerk hebben gehoord, maar daarvan zijn afgedwaald, vertelt Hans van Ark. „Uit onderzoek bleek dat we ons vooral niet op iedereen moesten richten. Iedereen is niemand in dit geval en dan schiet je je doel voorbij.”

Bijzonder aan Mijnkerk.nl is, dat het geen ‘zender-ontvanger’-site wordt. Veel kerken zetten nu integraal de zondagse eredienst op hun site. De bezoeker kan die beluisteren. Mijnkerk.nl moet uitdrukkelijk interactief worden, vertelt Van Ark. Momenteel wordt er onderhandeld met een predikant die de eerste digitale voorganger van Nederland zal worden. Rond Pinksteren gaat de site de lucht in. De PKN wil het aantal pioniersplekken de komende vier jaar uitbreiden van zes naar honderd. Een ambitieus voornemen, erkent Van Ark. Maar hij wil niet horen van een wanhopsoffensief. Van Ark wijst op de Britse *Fresh Expression*-beweging binnen de Anglicaanse kerk. Die wist met een soortgelijk programma sinds 1990 meer dan duizend nieuwe kerkelijke gemeenten in het leven te roepen. „Noem het eerder een offensief van hoop”, zegt Van Ark. „Als je niets doet, lopen de mensen hoe dan ook weg. Op deze manier proberen we tenminste iets.”

Wetenschapper Stoppels staat er dubbel in: „Ja, er is paniek binnen de kerk, de bakens moeten worden verzet. Een deel van de vernieuwing is defensief, maar het is niet het hele verhaal. De PKN investeert wel vanuit een visie. Al is het niet reëel te geloven dat dit nieuwe type gemeente de kerk zal redden.”

Dominee Visser is uitgesproken als altijd: „We zijn niet meer die kloterige, hoogmoedige en alles regulerende kerk. De PKN is kameraadschappelijk en creatief geworden. Er is nog maar een halfjaar geld voor ons project op IJburg, daarna moeten we verder zien. De PKN heeft evengoed het lef gehad eraan te beginnen. Juist daarom ben ik zo trots op die kerk.”

In De Binnenwai zit Branislav Mikulic (61). De Bosnische Kroaat is via een baptistengemeente in Dublin in de protestantse wereld terechtgekomen. In de jaren ‘90 werkte hij op het Nederlandse ministerie van Economische Zaken, nu brengt hij een sabbatsjaar door in Amsterdam. „Twintig jaar lang was ik bezig met spiritualiteit: wat is de essentie van het leven? Ik kon het antwoord niet vinden in het marxisme, niet in het materialisme. Het uiteindelijke antwoord is liefde, dat vond ik in de Bijbel.” Mikulic’ glimlach is zacht en vredig. Hij brengt zijn woorden direct in praktijk: bij het afscheid omhelst hij vol warmte zijn vragensteller en zegt: „I love you, man!”